

**Idéburet offentligt partnerskap (IOP) mellan Västra
Götalandsregionen, Svenska kyrkan och Föreningen Kraftens hus
Sjuhärad för att i samverkan bedriva stödgruppverksamhet för
barn, ungdomar och vuxna där en förälder har avlidit**

Diarienummer: HSNS 2021-00220

Bakgrund

En av de mest påfrestande händelser ett barn/ungdom kan vara med om under sin uppväxt är att en förälder/vårdnadshavare dör. I Sverige drabbas årligen cirka 3 500 barn före 18 års ålder av en sådan händelse. Förlusten av en förälder/vårdnadshavare påverkar barns och ungdomars utveckling på flera områden. Den familj som barnet/ungdomen känner till har för alltid förändrats, vilket innebär förlust av en viktig anknytningsperson. Ofta försämras även ekonomin för den kvarvarande familjen, vilket kan leda till förlust av praktiska omständigheter som att tvingas flytta, byta skola etc. Förhoppningar och planer om framtiden förloras, som planerade resor/semestrar eller annat familjen tänkt göra tillsammans.

Förlusten påverkar barnets/ungdomens hela världsbild och livsåskådning, och erfarenheten gör att de ofta känner sig annorlunda och äldre än sina kompisar. Självbildens påverkas genom att barnet/ungdomen möter starka reaktioner – både hos sig själva och omgivningen – som kan vara svåra att hantera. De egna reaktionerna är ofta skrämmande, och består av en blandning av ensamhet, övergivenhet, ledsenhet, saknad och skuldkänslor, men också av rädsla och ilska. Sammantaget påverkar traumat den egna utvecklingen hos barnet/ungdomen. De påverkas även indirekt av sorgen hos den kvarvarande föräldern/vårdnadshavaren eftersom barnet/ungdomen fortfarande är beroende av dennes omsorg.

Syfte

Syftet med det Idéburna partnerskapet (IOP) är att genom samverkan mellan parterna kunna erbjuda stödgruppsinsatser till barn, ungdomar och vuxna i familjer där en förälder avlidit. Stödgruppsinsatserna är hälsofrämjande och proaktiva, och erbjuds i syfte att motverka psykisk ohälsa och utanförskap. Själva verksamheten är pedagogisk och stödjande, och utgör ett komplement till hälso- och sjukvårdens ansvar och uppdrag. Genom stödgruppsverksamheten ges deltagarna möjlighet att bearbeta den aktuella sorgen tillsammans med andra i samma situation, och samtidigt hitta vägar att stärka den kvarvarande familjen. Stödgruppsinsatserna erbjuds till kvarvarande familjemedlemmar efter att en förälder avlidit, oavsett dödsorsak.

Förväntad effekt/mervärde

Det har visats att stödgruppsinsatser kan minska risken för framtida psykisk ohälsa, öka sannolikheten att söka framtida hjälp och vård vid behov, och även minska risk för social utslagning som till exempel påverkan på skolgång. Jämför man barn i kärnfamiljer med barn i familjer där separation eller dödsfall inträffat så saknas gymnasiebehörighet dubbelt så ofta i den senare gruppen. Riskökningen är särskilt stor för barn där en förälder dör vid våldsamt död (olyckor, suicid, eller våld). Barn vars förälder avlidit är en högriskgrupp för psykisk ohälsa, för tidig död, missbruk och bidragsberoende. Om man kan förhindra att barnen utvecklar egen problematik kan samhällskostnaderna minska väldigt drastiskt. Förebyggande insatser för barn och unga är därför väldigt viktiga.

Referenser

- Bergman, A-S. & Hanson, E. (2014). *Barn som är anhöriga när en förälder avlider. En kunskapsöversikt om effekt av metoder för stöd till barn*. Nka. Rapport 2014:1 Kalmar, Växjö: Linnéuniversitetet.
- Dyregrov, A. (2007). *Sorg hos barn. En handledning för vuxna*. Lund: Studentlitteratur.
- Forinder, U. & Hagborg, E. (red.) (2008). *Stödgrupper för barn och unga*. Lund: Studentlitteratur.
- Gillispie, A., Grönkvist, S., Hedrenius, S. & Polfeldt, L. (2012). *Stödjade familjer i kris. Att arbeta med parallella stödgrupper för barn och föräldrar*. Stockholm: Gothia
- Hjern, A., Arat, A., Rostila, M., Berg L. & Vinnerljung, B. (2014). *Hälsa och sociala livsvillkor hos unga vuxna som förlorat en förälder i dödsfall under barndomen*. Nka. Rapport 2014:3 Kalmar, Växjö: Linnéuniversitetet.
- Rostila, M. (2015). Hur många barn och hur går det för barnen? Barn som förlorar en förälder: konsekvenser för hälsa och dödlighet. I Järkestig Berggren, U., Magnusson, L. & Hanson, E. (red) (2015). *Att se barn som anhöriga - om relationer, interventioner och omsorgsansvar*. Nka. Rapport 2015:6 Kalmar, Växjö: Linnéuniversitetet.

Målgrupp

Stödgruppsverksamheten vänder sig till familjer där en förälder/vårdnadshavare avlidit oavsett dödsorsak. Verksamheten är öppen för alla i den kvarvarande familjen, såväl kvarvarande förälder/vårdnadshavare som unga vuxna, tonåringar och barn. Unga vuxna kan delta själva, barn och tonåringar bör ha sällskap av vuxen. Då föräldrarna inte lever tillsammans kan den efterlevande föräldern delta i egenskap av förälder till barnet/barnen. Den kvarvarande familjen är också välkommen att delta i stödgruppsverksamheten även om enstaka familjemedlemmar väljer att avstå.

Tillgänglighet

En ny omgång av stödgruppsverksamheten startar en gång per år, på hösten.

Stödgruppsverksamheten utformas med största möjliga tillgänglighet för olika grupper i samhället. Gruppledare bör aktivt efterfråga behovet av språktolk (inklusive teckenspråk) eller annan typ av kommunikationsstöd hos deltagande familjer. VGR svarar för dessa tolkkostnader, förutsatt att tolk bokas via VGR-anknutna tolkserviceförmedlingar.

Stödgruppsverksamheten bedrivs i Kraftens hus lokal som är centralt belägen i Borås (Träffpunkt Simonsland). Lokalerna är tillgängliga även för personer med olika typer av funktionsvariationer. Stödgruppsverksamheten vänder sig främst till invånare i Sjuhärdsområdet (Borås, Herrljunga, Vårgårda, Ulricehamn, Svenljunga, Tranemo, Mark och Bollebygd) men är öppen för samtliga invånare i Västra Götaland.

VGR har även genom Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd ett IOP tillsammans med Bräcke diakoni som avser stödgruppsverksamhet för barn i sorg. Denna verksamhet bedrivs i Göteborg och deltagare kommer främst från Göteborgsområdet, även om verksamheten är öppen för alla. Av praktiska skäl är denna typ av verksamhet svår för deltagare att medverka i på annan ort, om det kräver långa resor. I sin strävan att öka tillgänglighet och jämlikhet för länets alla invånare är det därför önskvärt att denna typ av stödgruppsverksamhet kan erbjudas vid fler utbudspunkter i länet. Svenska kyrkan i Borås tillsammans med Föreningen Kraftens hus Sjuhärad har startat upp stödgruppsverksamheten "Familj och sorg" med syfte att ge stöd till barn, ungdomar och vuxna när en förälder har dött. Samarbetet startades 2019, och verksamheten kom igång 2021.

Verksamhet/metod

Stödgruppverksamheten omfattar ett inledande intervjutillfälle, tio gruppträffar samt en återträff. Metoden har tagits fram av socionom och psykoterapeut Klara Yvonne Klingspor¹. Metodens uppbyggnad förväntas bidra till att den kvarvarande familjen får hjälp att dela sorgen och hantera förlusten tillsammans. Efter avslutad stödgrupp ansvarar respektive familj själva för fortsatt kontakt med varandra. Stödgruppsverksamheten omfattar inte hälso- och sjukvårdsverksamhet, utan utgör ett pedagogiskt komplement med syftet att stödja och leda deltagarna mot en ökad kunskap och förståelse för sin livssituation.

Vid intervjutillfället ges information om stödgruppsverksamheten. Tillsammans med familjen görs en bedömning av var i sorgprocessen familjen befinner sig och om stödgruppsinsatsens lämplighet för familjen.

De tio stödgruppsträffarna leds av minst två gruppledare. Samtliga gruppledare är erfarna med yrkeskompetens som sjuksköterska, socionom, diakon, lärare osv. Gruppledarna erhåller handledning under verksamhetstiden.

Stödgruppsträffarna sker i parallella stödgrupper utifrån följande uppdelning:

- Barn
- Tonåringar
- Unga vuxna
- Föräldrar

De parallella stödgrupperna arbetar med samtal, aktiviteter och övningar kring ett flertal teman som handlar om sådant som kan hjälpa i sorgen. De parallella grupperna arbetar alltid med samma tema vid samma tillfälle. Genom upplägget får individer i den kvarvarande familjen en möjlighet att träffa andra i samma ålder och situation, samtidigt som det gemensamma temat ger hela den kvarvarande familjen stärkta förutsättningar att kunna bearbeta sorgen tillsammans, som familj. Genom att deltagarna får möjlighet att träffa andra i liknande situation och dela sina erfarenheter får de bekräftelse i att inte vara ensamma. Detta bidrar till att normalisera olika tankar, känslor och reaktioner som deltagarna kan uppleva, vilket kan minska risken för att utveckla psykisk ohälsa. Efter de tio stödgruppstillfällena genomförs en utvärdering.

Cirka två månader efter det sista stödgruppstillfället genomförs en återträff, där deltagarna ges en möjlighet att reflektera över sin nuvarande situation, deltagandet i stödgrupperna, samt tankar och känslor inför framtiden.

Samverkande parter

Svenska kyrkan i Borås, organisationsnummer 252003-0319

Svenska kyrkan i Borås bedriver ett socialt/diakonalt arbete med människor som lever i olika utsatta situationer. Sedan många år tillbaka arbetar Svenska kyrkan med stödgrupper för människor i sorg. I Svenska kyrkan ska barnen uppmärksammas särskilt, vilket gör att barnen prioriteras i arbetet med stödgrupper/arbetet med barn i utsatta situationer. Verksamheten vilar på Svenska kyrkans värdegrund.

---

¹ Borta men ändå nära – metodbok för sorgestödsgrupper för barn, unga och familjer

Föreningen Kraftens hus Sjuhärad, organisationsnummer 802508-7308

Kraftens hus är ett stödcenter för cancerberörda som initierats och designat av, för och med cancerberörda. Genom att erbjuda cancerberörda emotionellt, socialt, fysiskt och praktiskt stöd utvecklar Kraftens hus en ny roll i den svenska välfärden i gränslandet mellan cancervård och övriga samhällsfunktioner.

Föreningen Kraftens hus Sjuhärad är en ideell förening med säte i Borås. Föreningen driver en mötesplats för alla som är cancerberörda, både cancerdrabbade och närstående, vuxna såväl som barn. Föreningen driver även samtalsgrupper för cancerdrabbade och närstående samt de som mist någon nära person i cancer.

Västra Götalandsregionen, organisationsnummer 232100-0131.

Enligt aktuella lagar inom hälso- och sjukvården har hälso- och sjukvårdspersonal har ett ansvar att [...] särskilt beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med [...] oväntat avlider. Kontakten sker utifrån vuxensjukvården där den avlidna föräldern vårdats.

VGR driver även genom sitt regionutvecklingsuppdrag sociala hållbarhetsfrågor som inkluderar insatser för

- att barn ska gå ut skolan med godkända betyg
- psykisk hälsa
- befolkningsinriktad suicidprevention i Västra Götaland,

IOP som samverkansform

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) som överenskommelseform för att driva samverkan ökar samspelet mellan den offentliga och idéburna sektorn, vilket i sin tur stärker demokrati, delaktighet och integration i samhället. Ett IOP tecknas mellan (en eller flera) offentliga myndigheter och (en eller flera) idéburna aktörer. En idéburen aktör är en förening/organisation inom det civila samhället vars verksamhet främst syftar till att uppnå allmännyttan eller medlemsnyttan. För att kunna ingå IOP med en offentlig myndighet måste den idéburna aktören ha en organisationsform som inte drivs utifrån vinstintresse, och eventuellt ekonomiskt överskott ska återinvesteras i verksamheten. Enligt VGRs riktlinjer för IOP² kan VGR teckna IOP kring verksamhet som utgör ett komplement till myndighetens offentliga uppdrag.

Värdegrund för partnerskapet

IOPt bygger på respekt för parternas olika förutsättningar att bedriva verksamhet och grundar sig på öppenhet och dialog mellan parterna. Parterna ska genom dialog säkerställa att verksamhet och insatser bedrivs i enlighet med principerna för IOPt, samt i enlighet med de lagar och regler som gäller för den offentliga myndigheten samt det civila samhällets föreningar. Dialogen kännetecknas av ömsesidig tillit. Båda parter önskar att överenskommelsen mynnar ut i ett gemensamt lärande och utveckling av de insatser som riktas mot målgruppen, för målgruppens bästa.

² RS 2021-04161: Västra Götalandsregionens riktlinjer kring Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Tidsperiod och villkor för partnerskapet

Partnerskapet gäller för perioden 2022-01-01 till och med 2026-12-31.

Innehållet i verksamheten ska kunna förändras under perioden så att inriktningen följer eventuella förändrade behov eller omständigheter. Inga sanktioner kan utdömas enligt detta IOP. Om någon av parterna inte uppfyller överenskomna villkor, brister i sina åtaganden, eller väsentligt ändrade omständigheter inträffar, så äger samtliga parter rätten att när som helst under tidsperioden begära omförhandling, alternativt säga upp sin medverkan i IOpt. Vid uppsägning gäller sex månaders uppsägningstid.

Återbetalningsskyldighet av eventuellt utbetalda medel kan krävas i extraordinära fall om det visar sig att medlen använts för otillåtna ändamål. Innehållet i IOpt ska utvärderas årligen av en referensgrupp och vid behov revideras inför kommande budgetår.

Parternas resursbidrag till IOpt:t

IOpt upprättas utifrån att parterna är jämbördiga aktörer och bidrar var och en med resurser (exempel lokaler, personal, kompetens, pengar) för genomförande av stödgruppsinsatserna. Parterna ska tillsammans i dialogen identifiera utvecklingsområden för samverkan, stärka respektive parts uppdrag och använda gemensamma resurser inom IOpt för målgruppens bästa.

Svenska kyrkan bidrar med följande resurser

- Material till stödgruppsträffarna, samt förtäring
- Sex gruppleddare, utbildade enligt metoden
- Handledning och metodutbildning
- Samordning

Kraftens hus bidrar med följande resurser

- Lokal för stödgruppsverksamheten
- Tre gruppleddare, utbildade enligt metoden
- Samordning

VGR bidrar med följande resurser

- Finansiella resurser om 133 000 kronor/år (räknas upp årligen enligt vårdprisindex). Medlen faktureras årsvis från Svenska Kyrkan, som ansvarar även administration av medel (57 000 kronor/år) till Kraftens hus.
- Verksamhetsrepresentation i referensgrupp för uppföljning, utveckling och lärande.

Sekretess

- Svenska kyrkans sekretessregler omfattar deras del av samverkan.
- Medarbetare på Kraftens hus har skriftligen avgett ett tystnadslofte avseende information som de fått i förtroende inom ramen för anställningen. I de fall en volontär är gruppleddare finns en volontärspolicy där regler om sekretess ingår.
- För VGR gäller tillämpliga sekretessregler inom hälso- och sjukvård.

Arbetsgivaransvar

Respektive samverkande part har arbetsgivaransvar för sina medarbetare.

Avvikelser

Avvikelser i samverkan ska hanteras i dialog mellan parterna samt hanteras inom respektive organisations kvalitetsledningssystem, enligt rutin. Allvarliga avvikelser som inträffar ska rapporteras

- Till Kyrkorådet i Svenska kyrkan, via kyrkoherden
- Till styrelsen för Föreningen Kraftens hus Sjuhärad, via verksamhetsledare
- Till Södra hälso- och sjukvårdsnämnden, VGR via avtalsansvarig handläggare på koncernkontoret

Uppföljning av samverkan

Uppföljning av samverkan sker i en referensgrupp med utsedda kontaktpersoner från respektive part. I referensgruppen ingår följande funktioner:

- Avtalsansvarig handläggare på koncernkontoret, VGR (sammankallande för referensgruppen)
- Diakonichef från Svenska kyrkan
- Verksamhetsledare från Kraftens hus
- Representant från social hållbarhet (barns psykiska hälsa), regional utveckling, koncernkontoret VGR
- Verksamhetsrepresentant från SÄS

Genom referensgruppen ska lärande och utvecklingsmöjligheter kring den gemensamma samhällsutmaningen fångas upp och spridas i berörda verksamheter. Referensgruppen träffas minst en gång/termin. Kallelse till extrainsatta möten kan ske på förekommen anledning och kontakt kan även ske genom annan kommunikation vid behov mellan möten. Ansvarig för att sammankalla referensgruppen är avtalsansvarig handläggare på Koncernkontoret. Resultat av uppföljningen återkopplas till

- Södra hälso- och sjukvårdsnämnden enligt rutin i handbok för avtalsuppföljning
- Kyrkorådet via Kyrkoherden
- Styrelsen för Föreningen Kraftens hus Sjuhärad

Underskrifter

211202

Borås datum

211213

Borås datum

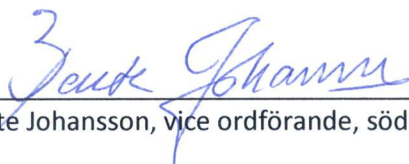
Fredrik Hägglund
Kyrkoherde, Svenska Kyrkan Borås

Pia Bredegård
Styrelseordförande, Kraftens hus

211209

Borås datum

Bente Johansson, vice ordförande, södra hälso- och sjukvårdsnämnden, Västra Götalandsregionen